

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI**

GRAFİK VE FOTOĞRAF

**İMGESEL KOMPOZİSYON ÇİZİMİ
213GİM312**

Ankara, 2012

- Bu modül, mesleki ve teknik eğitim okul/kurumlarında uygulanan Çerçeve Öğretim Programlarında yer alan yeterlikleri kazandırmaya yönelik olarak öğrencilere rehberlik etmek amacıyla hazırlanmış bireysel öğrenme materyalidir.
- Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir.
- **PARA İLE SATILMAZ.**

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. İMGESEL TASARIM.....	3
1.1. Nesne Çizimi ve Oran-Orantı.....	3
1.2. Örnek Çalışmalar.....	6
UYGULAMA FAALİYETİ.....	10
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	11
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	12
2. HAYVAN FİGÜR ÇİZİMİ.....	12
2.1. Hayvan Figüründe Oran-Orantı.....	12
2.2. Örnek Hayvan Figürü Çizimleri.....	14
UYGULAMA FAALİYETİ.....	17
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	18
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	19
3. İNSAN FİGÜRÜ ÇİZİMİ	19
3.1. Örnek İnsan Figürü Çizimleri.....	19
UYGULAMA FAALİYETİ.....	22
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	23
ÖĞRENME FAALİYETİ-4	24
4. MEKÂN ÇİZİMİ.....	24
4.1. İç Mekân.....	24
4.2. Dış Mekân	28
4.3. Kompozisyon Kurgusu.....	29
4.4. Örnek Çizimler.....	30
UYGULAMA FAALİYETİ.....	32
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	33
MODÜL DEĞERLENDİRME	34
CEVAP ANAHTARLARI	35
KAYNAKÇA	37

AÇIKLAMALAR

KOD	213GIM312
ALAN	Grafik ve Fotoğraf
DAL/MESLEK	Grafik Operatörü
MODÜLÜN ADI	İmgesel Kompozisyon Çizimi
MODÜLÜN TANIMI	Bu modül, oran-orantı kurallarına dikkat ederek kara kalem ile imgesel çizim çizebilmek için bilinmesi gereken bilgileri içeren öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	Temel Tasarım ve Temel Desen derslerinin modüllerini almış olmak
YETERLİK	İmgesel kompozisyon çizmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modülle, uygun ortam sağlandığında ışık-gölge, oran-orantı kurallarına uygun imgesel resim çizebileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Nesnelerin oran-orantısına dikkat ederek kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.2. Oran-orantısına dikkat ederek hayvan figürünün kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.3. Oran-orantısına dikkat ederek insan figürünün kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.4. İç ve dış mekanların imgesel çizimini perspektif kurallarına dikkat ederek kara kalemle yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Donanım: Şövale, resim altlığı, resim kâğıdı, kara kalem, doğal, yapay nesnelere. Ortam: Işık alan atölye ortamı.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modül içinde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen modül sonunda ölçme aracı (çoktan seçmeli test, doğru-yanlış testi, boşluk doldurma, eşleştirme vb.) kullanarak modül uygulamaları ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek sizi değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Resim sanatında imgesel tasarım, daha önce görülmüş olan nesnelerin zihinde tasarlanması ile yapılan resimlerdir.

Desen çizmek, nesne üzerinde gözle düşündürmektir. Doğru bir çizim için, önce perspektif bilgisi ardından nesnelerin oran ve orantılarını incelemek, daha sonra da hacim etkisini verebilmek için ışık-gölgenin nesnelere üzerindeki etkisini doğru analiz etmek gerekir.

Doğru görmek, doğru çizimin ilk ve en önemli kuralıdır.

Nesne çiziminde gözle düşünebilme bilgi ve alışkanlığını kazanmak yaşamın her alanında kullanılacak bir bilgidir. Resim çizerken yaptığımız her biçimin önce kendi içindeki sonra da biçimler arasındaki ilişkiyi çözümlenektir. Her gün karşılaşılan ve bu nedenle dikkatle bakılıp görülmeyen-görülemeyen nesnelerin resmi çizilmek istendiğinde nesnenin detaylarına hakim olunmadığı görülür.

Çizdiğiniz resimde en beğenmediğiniz en kötü yer neresi ise bulunuz ve geliştirip düzeltmek için sabırla tekrar tekrar çizerek gayret gösteriniz.

Leonardo da Vinci'nin "**Sebat göstermek hızdan daha önemlidir**" sözünü unutmuyarak yanlış çizdiğiniz yerin doğrusunu zihninize yerleştirinceye kadar çizmeye devam ediniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, nesnelerin oran-orantısına dikkat ederek kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- İmgesel resim ile modelden yapılan resmin ne olduğunu araştırınız.
- Örnek çalışmaları kıyaslayınız.
- Araştırmanızı sınıf ortamında öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. İMGESEL TASARIM

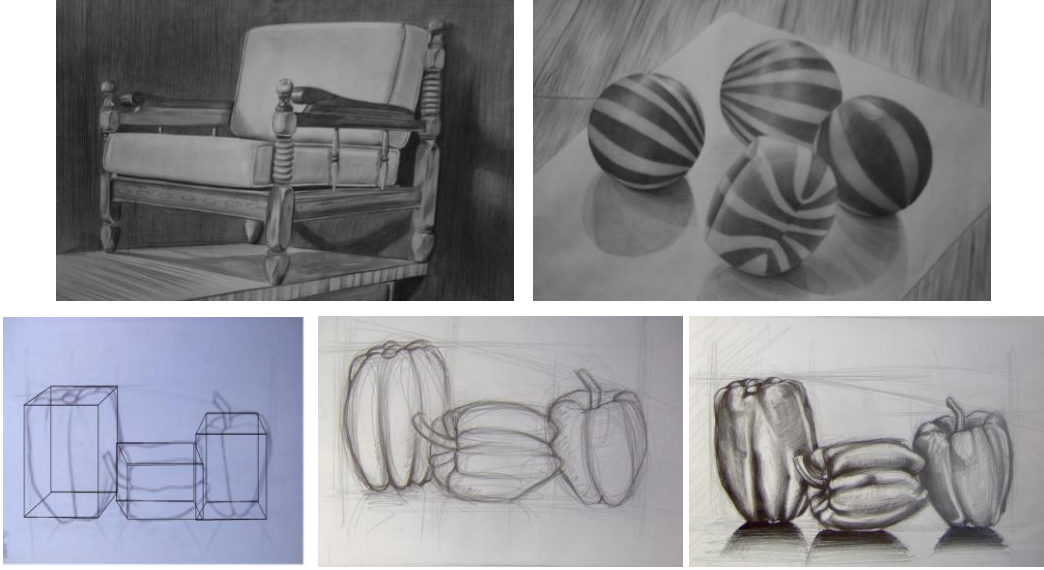
1.1. Nesne Çizimi ve Oran-Orantı

Oran; nesnelerin birbiriyle olan ilişkisi, nesnenin eni ile boyu arasındaki farktır. İki veya daha fazla oranın eşitliğine ise orantı denir. Oran ve orantı bazen nesnenin kendi içindeki parçalarının birbiriyle, bazen de çevresindeki diğer nesnelerle kıyaslanmasıyla elde edilir.

Örneğin; insan figürü çizerken sıklıkla ‘bir baş’ ölçü birimi olarak kullanılabilir. Böylece kullanılan ölçü birimiyle figür orantılı olarak çizilmiş olur. Ayrıca figürün yanında bir de merdiven olduğunu varsayalım. Bu defa figür ve merdiven arasındaki oran ve orantıyı kurabilmek için belirlenen ‘ölçü’ birimi kullanılarak çizim yapılır.

Böyle bir çizimde (en az iki nesnenin olduğu) başlangıçta hangi ölçü birimi kullanıldıysa (baş, el vb.) çizimin bitimine kadar aynı ölçü birimi kullanılmalıdır.

Oran ve orantının ne kadar önemli olduğunu vurgulamak için günlük yaşamdan örnekler verilebilir. Günlük yaşamda “orantısız vücut” ifadesi bir tür ‘ölçü problemi’ karşısında kullanılır. Yani “bacak boyu kısa”, “omuzları dar”, “elleri küçük”, vb. ifadeleri beden parçalarının beden bütününe olan orantısızlığını vurgulamak için kullanılır.

Resim 1.2: Örnek obje çizimleri

Biçimi ışık ortaya çıkartır. Ton değerlendirilmesi ışığın geliş yönüne göre yapılmalıdır.

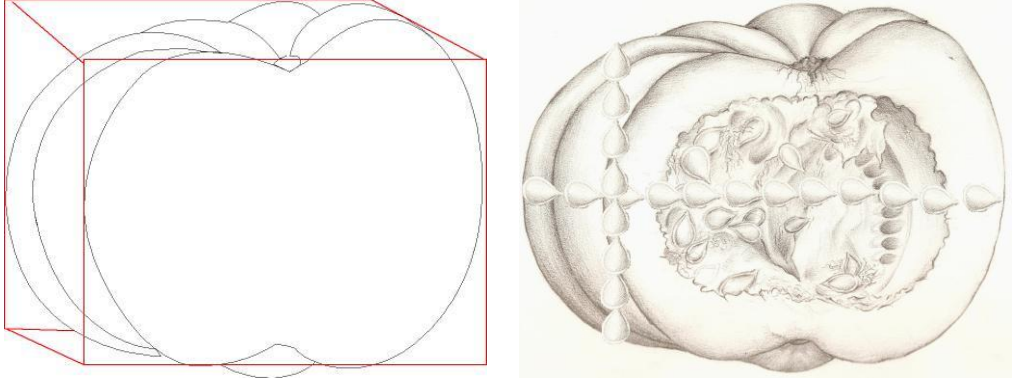
Çizimi kolaylaştırabilmek ve nesnel doğruluğunu sağlayabilmek için öncelikle nesnel perspektif kurallarına göre geometrik bir form olarak algılanmalı ve çizilmelidir. Resimde seçilecek herhangi bir parça, örneğin “biber sapı” ölçü birimi olarak kullanılabilir. Ölçü biriminin yardımıyla her nesnenin önce kendi içinde oranı kurulmalıdır. Daha sonra nesnel birbirlere olan orantıları belirlenir. Yatay ve dikey akslar kullanılarak birbirleriyle ilişkileri kurularak yüzey üzerindeki konumları belirlenir.

En son olarak nesnel üzerindeki ışık ve gölge çalışılır. Nesnelere gerçeklik duygusunu, perspektif ve ışık-gölge verir. Bu nedenle ışık-gölge çalışırken objenin formu göz önüne alınmalıdır. Objeye yumuşak ve yuvarlak çizgiler taşıyorsa ışık-gölge çalışırken sağa-sola, yukarı-aşağı eğimli çizgiler kullanılmalıdır.

Çizim yaparken ölçü almaktan sıkılmayın; ölçü almadan çalışabilmek için iyi bir göz eğitimi gereklidir. İyi bir göz eğitiminin ise çevrenizdeki her nesneye ve ayrıntılarına ilk kez görüyormuş gibi özenle bakmaktan geçtiğini unutmayın.

Günlük yaşamda en sık karşılaştığınız nesnenin imgesel resmini çizin. Çizimi tamamladıktan sonra nesne ile çiziminizi karşılaştırın. İki çizim arasında gözle görülür bir fark yoksa çiziminizi yaptığınız nesneyi yeteri kadar tanıdığınızı görebilirsiniz.

Bilgilerimizi bir başka örnek üzerinde tekrar edelim: Modelden çizim yapmaya başlamadan önce, nesne bir süre ilk kez görülüyormuş gibi incelenmelidir. Eni, boyu, derinliği ve detayları incelenir.

Resim 1.4: Objenin geometrik form yapısı

Nesne, perspektif kurallarına göre basit bir geometrik olarak çizilir. Modelden çizim yaparken nesneye ait bir öge “bir çekirdek” ölçü birimi olarak kullanılabilir.

Varsa çevresindeki diğer nesneler ile kıyaslanarak elde edilen orana göre çizilir. Kıyaslanacak nesne yoksa kendi içindeki parçalar arasındaki oran kullanılarak çizimi yapılır. Geometrik form içine, oran ve orantısına göre yerleştirilen nesnenin detaylarına dikkat edilerek çizimi yapılır.

Işık-gölge çalışırken açık renkli bal kabağı üzerindeki gölgelerin siyah tonlarda olamayacağı unutulmamalıdır.

Nesneye hacim kazandırmak için ışık almayan alanlarda çizgiler koyu ve kalın, ışık alan alanlarda ise çizgiler ince ve açık tonlarda kullanılmalıdır. Işık-gölge objenin formuna göre çalışmalıdır. Düz ve köşeli formlarda düz çizgilerle, yuvarlak formlarda ise eğimli çizgilerle hacim etkisi verilmelidir. Işık-gölge çalışırken nesnenin yapısının rengi ile uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

‘Nesneleri derinlemesine bilmek isterseniz ayrıntıları çalışın.’ (Leonardo da Vinci)

Çizimi yapılacak nesneler uzun süre incelendikten sonra ve detaylarına dikkat ederek tekrar tekrar çizilmelidir. Ancak bu tekrar çizimler nesneleri tanımak için yapılır.

Tekrar edilen çizimlerden sonra nesne yeteri kadar tanındığında, artık imgesel olarak çalışılabilir. İmgesel olarak çalışılan resmi, modelden çalışılan resim ile karşılaştırın. Çizimin farklılaştığı yerlere dikkat edin. Yanlış çizilen yerleri hafızanıza yerleştirmeye kadar çizimi tekrar edin.

Farklı yoğunlukta ve farklı açılardan ışık alan nesneler uzun süre incelenmelidir. Çizim aşamasında nesne üzerindeki ışık, maddenin (metal, cam, kumaş, ahşap, vb.) yapısına uygun olarak ifade edilmelidir. Çünkü aynı ışık altındaki cam, ahşap, kumaş ve metal parlak ve mat ışığı farklı yansıtır. Her madde üzerindeki ışık model karşısında tekrar tekrar çalışıldıktan sonra imgesel çizime geçilmelidir.

1.2. Örnek Çalışmalar

Resim 1.6: Çizim yapıldıktan sonra, ışık-gölge ile çizime hacim, derinlik ve belirginlik sağlanması

Modelden çizim yaparken görme alışkanlığına dayalı ezber çizim yerine, öğrenme aşamasında olan siz öğrenciler için mantığa dayalı ve bilimsel çizim yapabilmek için ilk kural oran (ölçü) kullanmaktır. Kompozisyon içindeki herhangi bir öge; örneğin nar, ölçü olarak kullanılabilir.

Çizim yaparken ölçü almaktan sıkılmayın; ölçü almadan çalışabilmek için göz hassasiyeti, bunun için de iyi bir göz eğitimi gereklidir. İyi bir göz eğitiminin çevrenizdeki her nesneye ve ayrıntılarına ilk kez görüyormuş gibi özenle bakmaktan geçtiğini unutmayın.

Resim 1.7: Doğru kurulan oran-orantı ve ışık-gölgenin resmin etki gücünü artırması

Bu örnekte nesnelere arasındaki orantının doğru kurulduğu, ışık-gölgenin her nesnenin dokusuna uygun çalışıldığı görülüyor. Doğru kurulan oran-orantı ve ışık-gölgenin resmin

etki gücünü artırdığı vurgulayan örnektir. Hangi malzeme ışığı yansıtıyor, hangi malzeme ışığı emiyor ve mat görünüyor inceleyiniz.

Resim 1.8: Vincent Van Gogh

Van Gogh resimlerinde günlük yaşam objeleri sanata konu olmuştur.

Resim 1.9: Vincent Van Gogh

‘Doğadan yapılacak çizimlerde, nesnenin yüksekliğinin üç katı kadar mesafede durarak çalışılması gerekir.’ Leonardo da Vinci

Resim 1.10: Doğru oran ve orantılı natürmort

Işığın miktarı, kalitesi ve yönü çizim üzerinde az ya da çok kontrast yaratır.

Resim 1.11: Resim sanatında imgesel tasarım

Resim sanatında imgesel tasarım, daha önce görülmüş olan nesnelerin zihinde tasarlanması ile yapılan resimlerdir. Dış dünyadan edinilen izlenimler, zihinde görüntüye dönüşür. Zihinde oluşan bu görüntüler, nesnel gerçekliğe uygun olarak çizilmek istendiğinde nesneye ait oran-orantı bilgileri kullanılmalıdır.

Resim 1.12: Van Gogh

Nesnenin formu ve üzerindeki ışık-gölge, ancak usta bir sanatçı tarafından yeniden yorumlanabilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını tamamladığınızda nesnelerin oran-orantısına dikkat ederek kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Araç gereçleri hazırlayınız.	➤ Sanat eserlerindeki ışık ve gölgeyi inceleyiniz.
➤ Modele bakarak belirlenen nesnenin oran-orantısını dikkate alarak eskizini çiziniz.	➤ Oran ve orantının ne olduğunu ve resmin gerçekliğine olan katkısını inceleyiniz.
➤ Işığın geliş yönüne göre nesneyi hacimlendiriniz.	➤ Nesnelerin yüzey üzerindeki konumunu belirlemede yatay ve dikey akslardan yararlanınız.
➤ Aynı nesnenin oran ve orantısına dikkat ederek hayali çizimini yapınız.	➤ Işığın farklı nesnelere üzerindeki etkisini inceleyiniz.
➤ Işık-gölgeyi dikkate alarak hayali çizilen nesneyi hacimlendiriniz.	➤ İlk aşamada ışık-gölge çalışırken en çok üç farklı resim kalemi ile tonlama yapınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

- 1-, nesnelerin birbiriyle olan ilişkisi, nesnenin eni ile boyu arasındaki farktır.
- 2- yardımıyla nesnelerin birbirlerine olan oranları belirlenir.
- 3- her nesnenin dokusuna uygun çalışmalıdır.
- 4- Günlük yaşam objeleri’un resimlerinde sanata konu olmuştur.
- 5-, daha önce görülmüş olan nesnelerin zihinde tasarlanması ile yapılan resimlerdir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda, ışık-gölge, oran-orantı kurallarına uygun olarak hayvan figürlerinin kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- En sevdiğiniz üç hayvanın anatomik yapılarını inceleyiniz.
- Hayvanların oran-orantılarını birbirleriyle karşılaştırınız.

2. HAYVAN FIGÜR ÇİZİMİ

2.1. Hayvan Figüründe Oran-Orantı

Her hayvanın anatomisi, oran-orantısı farklıdır. Ancak her hayvanı tanımak, araştırmak için benzer yollar izlenebilir. Bu araştırmada öncelikle, hayvanların anatomik yapıları ve farklı bakış açılarından nasıl göründükleri, daha sonra bilimsel yayınlardaki illüstrasyonlar, fotoğraflar, basit çizimlerden incelenebilir.

Vahşi hayvanlar, ünlü ressamların yaptığı gibi hayvanat bahçesinde izlenebilirken, evcil hayvanları günlük yaşam içerisinde izlemek daha kolaydır.

Hareketli olan hayvanların bilimsel yayınlardaki durağan görüntülerinin incelenmesi çizilmelerini kolaylaştırır.

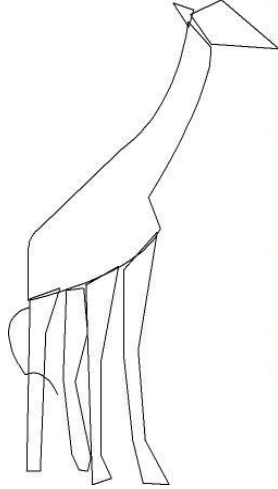

Resim 2.1: Ölçü birimi olarak “baş”

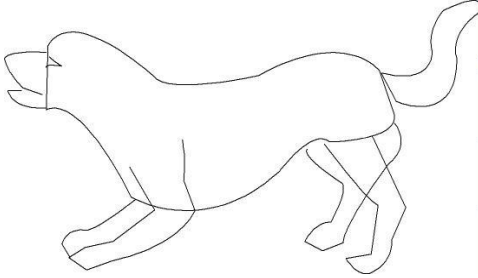
Hangi hayvanın resmi çizilecek olursa olsun izlenecek yol aynıdır. Hayvan resimleri çizilirken vücut parçalarının birbirlerine olan oranları göz önüne alınmalıdır. Figür çiziminde yıllardır alışılmış olan ölçü birimi olan “**bir baş**” bu çizimlerde de kullanılabilir.

Bedenin parçalarının birbirleriyle ilişkileri, oranları ve hareket olanakları, hareketlerin beden yapısı üzerindeki değişimlerinin figürün görüntüsünde yarattığı farklılıkları görebilmek, analiz edebilmek için resmi çizilecek hayvanın anatomisinin doğru çözümlenmesi gerekir.

Ancak hayvanlar hızlı hareket eder. Çoğu zaman hareketsiz durmaları mümkün olmadığından canlı modelden çalışılmaları zordur. Bu nedenle, hayvan figürü çizimlerinin ilk aşamalarında ancak fotoğraflardan, hayvanlarla ilgili bilimsel yayınlardan, illüstrasyonlardan faydalanılabilir.

Şekil 2.1: Çizime başlamadan önce, figürün geometrik bir form olarak algılanması

Şekil 2.2: Velazquez

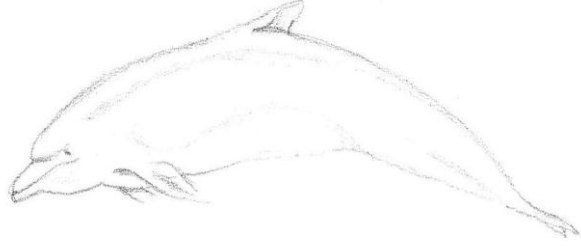
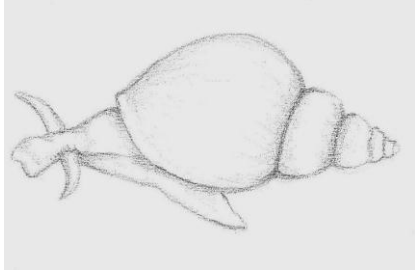
Hayvanın vücut yapısına ve hareketine dikkat edilmelidir.

2.2. Örnek Hayvan Figürü Çizimleri

Resim 2.2: Hayvan çizimleri

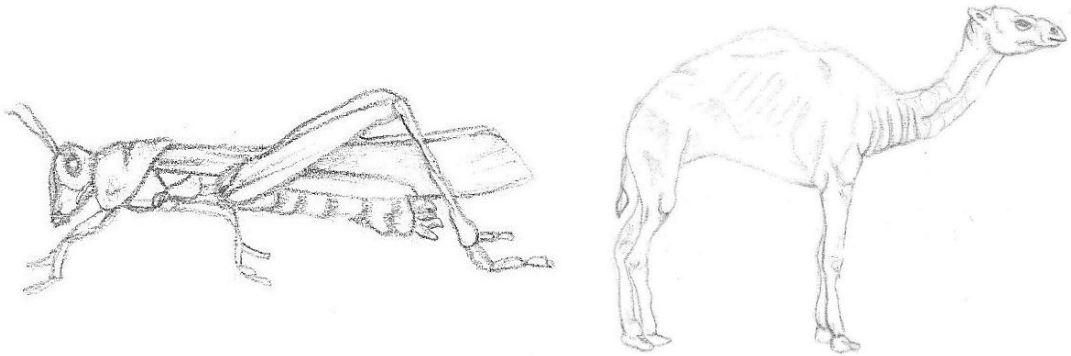
Ölçü alarak çalışmak doğru çalışma alışkanlığı kazandırır.

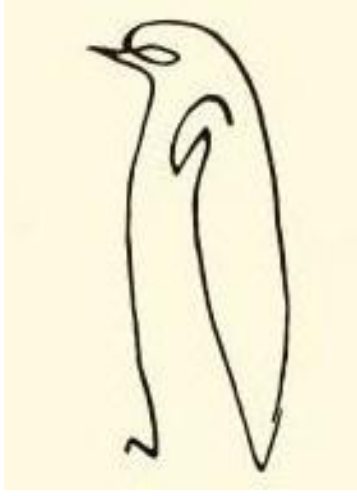
Resim 2.6: Anatomik yapı

Resmi çizilmek istenen hayvanın anatomisi bir süre incelenmelidir. Hayvanın anatomik yapısı ve duruşu perspektife uygun olarak geometrik form olarak algılanmalıdır.

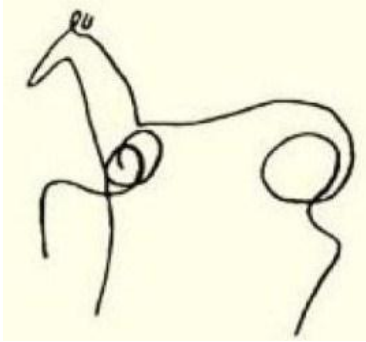
Hayvana ait detaylar da (kanat, baş, kulak, ayak vb.) geometrik form benzetmesine devam edildiğinde çizim kolaylaşır.

Resim 2.8: Anatomik yapı

Resim 2.10: Anatomik yapı (Picasso)

Resim 2.12: Anatomik yapı (Picasso)

Resim 2.14: Anatomik yapı (Picasso)

Bakmak, görmek ve gördüğünü çizebilmek için de öğrenme aşamasında önerilen ilk şey nesne ya da figürü geometrik bir form olarak algılamaktır. Yukarıdaki örnekler, ünlü

ressam Picasso'nun hayvan yorumlarıdır. Ancak ünlü sanatçının bu yorumları yapılacak çizimin ilk aşaması değil, tersine yılların çizim deneyimlerinden sonra tüm detaylarından arındırılarak gerçekleştirilen çalışmalardır. Sanatçının ustalığı, bu şematik çizimlerde figüre ait tüm özellikler korunurken fazla olan her çizgi ve detay çizim dışında bırakılmış olmasında görülür.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını tamamladığınızda ışık-gölge, oran-orantı kurallarına uygun olarak hayvan figürlerinin kara kalemle imgesel çizimini yapabileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çizmek istediğiniz hayvan ile ilgili bilimsel kaynaklardan araştırma yapınız.	➤ Nesne, hayvan ve insan figürünü çalışırken sanat eserlerini inceleyiniz.
➤ Araç ve gereçleri hazırlayınız.	➤ Nesne, hayvan ve insan figürünü geometrik form olarak görme alışkanlığı kazanmak için çizimler yapınız.
➤ Fotoğrafa bakarak seçtiğiniz hayvanın geometrik form olarak şematik resmini çiziniz.	➤ Tek ve iki kaçma noktalı perspektif kuralına göre çizimler yapınız.
➤ Oran ve orantısını dikkate alarak eskizini çiziniz.	
➤ Kara kalem ile ışığın yönüne göre gölgeleme yapınız.	➤ Işık-gölgenin nasıl kullanılacağı konusunda sanat eserlerini inceleyiniz.
➤ Aynı figürün hayali çizimini yaparak ışık gölgeyi dikkate alarak hacimlendiriniz.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Hayvanların bilimsel yayınlardaki illüstrasyonlar, fotoğraflar, basit çizimlerden incelenebilir.
2. Hayvanlar canlı modelden çalışılmaları zordur.
3. Hayvanın anatomik yapısı ve duruşu perspektife uygun olarak olarak algılanmalıdır.
4. Hayvana ait da (kanat, baş, kulak, ayak vb.) geometrik form benzetmesi kullanılabilir.
5. Şematik çizimlerde figüre ait korunmalıdır.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyette verilecek bilgiler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında, insan figürünün ışık-gölge, oran-orantı kurallarına uygun imgesel çizimini yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

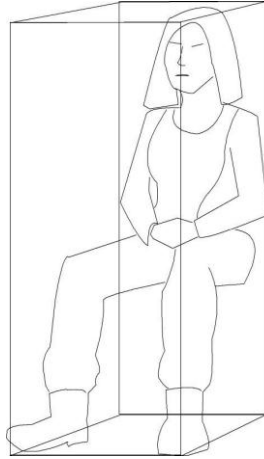
- Kadın, erkek ve çocuk figürlerindeki oran ve orantıyı araştırınız.
- Sonuçları kıyaslayarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. İNSAN FIGÜRÜ ÇİZİMİ

3.1. Örnek İnsan Figürü Çizimleri

Akademik eğitimde insan figürü çizimi için verilen ilk bilgiler “**ideal orantı**”lardır. Bu bilgilerin temelinde, rönesans dönemi düşünce anlayışının olduğu bilinir. İnsan figürü birçok sanatçının çalışma alanına girmiştir. İnsan bedeninin anatomisini doğru analiz edebilmek, bedenin işleyişini doğru kavrayabilmek için, model özellikle bol giysilerden olabildiğince arındırılır. Yapılacak çizimlerde kadın ve erkek anatomisindeki farklılıklar göz önüne alınmalıdır.

Özellikle ilk kez figür çalışılacağı zaman çizime nereden başlanması gerektiği en önemli problemidir. İnsan figürünü de çizmeden önce perspektif kurallarına göre geometrik bir form olarak algılamak gerekir.

Şema 3.1: İnsan figürünün geometrik bir form olarak algılanması

Hareket halindeki figürleri çizmek için ilk anda bir tür kroki çizmek daha kolay ve doğrudur. Son aşamada ışık ve gölgeye geçilir. İki ya da üç ton, çizim için yeterli olabilir.

Resim 3.4: Leonardo Da VINCI

Daha iyi çizebilmek için figürü parçalara ayırın ve her bölümü birkaç hafta boyunca giderek daha detaylı çalışın. Sadece aynı kısım tekrar tekrar çizilirse o bölüm iyi çizilir; diğer bölümlerde ilerleme kaydedilemez.

Resim 3.6: Leonardo Da Vinci

Resim 3.7: B.K. Zaozersky

Yapılacak çizimlerde kadın ve erkek anatomisindeki farklılıklar göz önüne alınarak yapılmalıdır.

İlk kez figür çizilecekse modeli tanıma, oran, perspektif kompozisyon üzerindeki kontrol sağlanıncaya kadar hareketsiz figür çalışılması daha doğru olur.

Vücut hatlarını çizgiler değil, ışık ve gölgenin ton farkları oluşturur. İnsanın vücut ağırlığı bir denge içindedir. Dengenin bozulması ağırlığın kol, bacak ve başın bir tarafa yığılmasıyla olur. Ancak çizimdeki ustalık, organların dağılımında dengenin göz önüne alınmasıyla sağlanır.

Figürün üzerindeki ışık-gölge, figüre hacim duygusunu verirken doku farklılığını yansıtamadığından gerçeklik duygusunu kaybettiği görülmektedir.

Gözlerinizi kısarak baktığınızda ara tonlar kaybolur. Işıklı ve gölgeli alanlar daha net görülebilir.

Figür üzerindeki ışık-gölge çalışılırken ten rengi ve dokusuyla uyumlu çalışılmasının zorunlu olduğu unutulmamalıdır. Aksi durumda resim akademik özelliğini kaybedecektir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Aşağıdaki işlem basamaklarını tamamladığınızda insan figürünün ışık-gölge, oran-orantı kurallarına uygun imgesel çizimini yapabileceksiniz.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çizim yapacağınız araç ve gereçleri hazırlayınız.	➤ İnsan figür çizimlerini araştırınız.
➤ Öncelikle insan figürü geometrik form olarak çiziniz.	➤ Farklı yönlerden gelen ışık altındaki insan figürlerini inceleyiniz.
➤ İnsan figürünü oran orantısını dikkate alarak eskizi çiziniz.	➤ Farklı yaş ve cinsiyetteki figürler üzerinde ölçü alınız
➤ Resmi ışığın geliş yönünü dikkate alarak hacimlendiriniz.	➤ Aldığınız ölçüleri çizimleriniz üzerinde uygulayınız.
➤ Aynı figürün oran orantısını dikkate alarak hayali çizimini yapınız.	
➤ Hayali çizimi ışık gölgeyi dikkate alarak hacimlendiriniz.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. İnsan bedeninin anatomisini doğru analiz edebilmek, bedenın işleyişini doğru kavrayabilmek için, model özellikle olabildiğince arındırılır.
2. Daha iyi çizebilmek için, her bölümü birkaç hafta boyunca giderek daha detaylı çalışılmalıdır.
3. tekrar tekrar çizilirse o bölüm iyi çizilir ancak diğer bölümlerde ilerleme kaydedilemez.
4. Vücut hatlarını çizgiler değil, ışık ve gölgenin oluşturur.
5. Dengenin bozulması ağırlığın kol, bacak ve başın bozulur.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Uygun ortam sağlandığında, iç ve dış mekanların imgesel çizimini perspektif kurallarına dikkat ederek kara kalemle yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- İmgesel resim, modelden resim nedir? Örnek çalışmaları kıyaslayınız.
- Araştırmanızı sınıf ortamında öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

4. MEKÂN ÇİZİMİ

Mekân çizimini perspektif kurallarına uygun çizim yapabilmek için çizimde ilk yerleştirilmesi gereken, yer düzlemi ve ufuk çizgisidir. Ufuk çizgisi ile nesnelere ne yükseklikten bakılacağı belirlenmiş olur. Yeri belirlenen kaçma noktası ile nesnelere hacim etkisi veren derinlikleri çizilerek gösterilir.

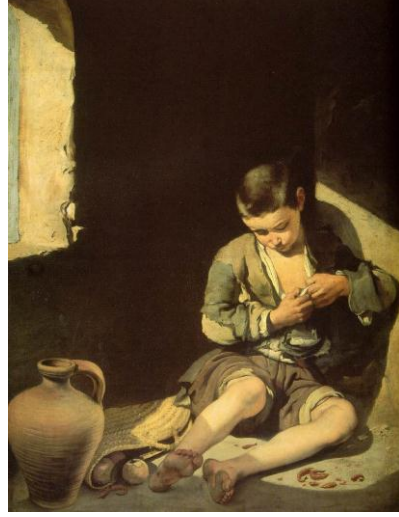
4.1. İç Mekân

İnsanın yaşamını sürdürmesi için dış çevreden ayırmak için kurulur. İç mekân resmi perspektif kurallarına göre yapılmalıdır. Mekân çiziminde, öncelikle ufuk çizgisi belirlenir. Ufuk çizgisi üzerindeki bakış noktaları mekân içinde bulunan nesnelere çizimleri için gereklidir. Çizim mekân karşısında yapıyorsa, çizim tamamlanmaya kadar yer değiştirilmemelidir. Önce mekâna ait olan zemin çizgileri belirlenir. Kompozisyonda yer alacak figürler ve nesnelere perspektif kurallarına ve mekân ölçülerine uygun boyutlarda olmalıdır.

Resim 4.1: Kompozisyonda yer alacak figürler ve nesnelere perspektif kurallarına ve mekân ölçülerine uygun boyutlarda olması

Özellikle iç mekân, düzenli bir geometrik yapı olarak kullanılmalıdır. Kompozisyonda yer alan canlı ve cansız tüm varlıklar da bu geometrik mekân içine yerleştirilmelidir.

Resim 4.3: Murillo

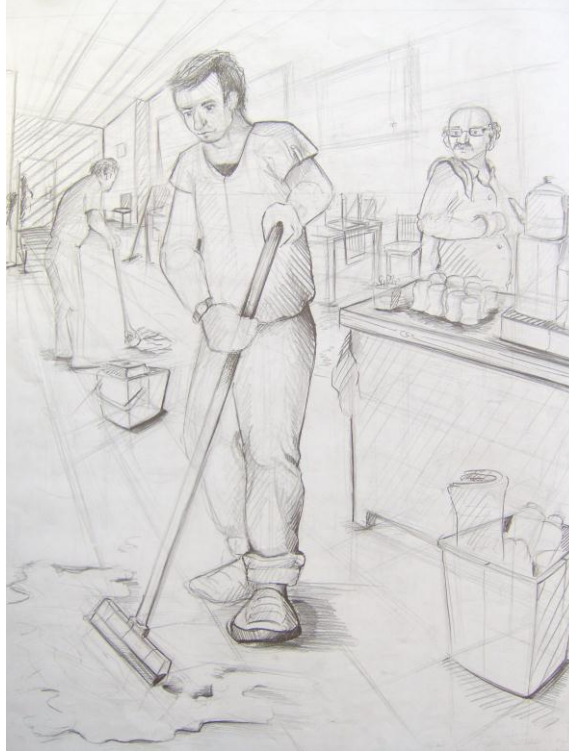
Bütün resimlerde olduğu gibi iç mekân resimlerinde de ışık önemlidir. Işığın yönü ve şiddeti yaratılmak istenen etkiye göre kullanılmalıdır.

Resim 4.5: Resimde kullanılan en önemli öğelerin konumunun kompozisyonun da biçimini belirlemesi

Resim 4.7: Kaçma noktasının konumunun, ufuk çizgisinin yüksekliğinin eşya ve figürlerin görünümünü belirlemesi

Resim 4.8: Konuya anlam verecek olan figürlerin ön planda, yardımcı figürlerin arka planda yer almasının gerekliliği

Resim 4.9: Velazquez

Görme noktası mekâna bakış açısını belirler.

Resim 4.10: Kaçma noktası belirlenemez ise eşyaların mekân içindeki yönlerinin tespit edilemeyeceği

Çizim tamamlandıktan sonra ışığın geliş yönüne göre, gölgeleme yapılır.

4.2. Dış Mekân

İnsanın barındığı mekânların dışındaki alanlardır. Dış mekân çizimi farklı ortamların ve doğanın tanınmasını sağlar. Dış mekân resmi yapılırken çizer ile mekân arasında belirli bir uzaklık olmalıdır. Mekân çizimlerinde yer düzleminin konumu önemlidir. Yer düzlemine ayrılan oran resmin ve öğelerinin doğru algılanması ve konumlandırılması kadar izleyenin hoşuna gitmesi bakımından da önemlidir. Kaçma noktası ve ufuk çizgisinin yüksekliği eşya ve figürlerin konumunu da belirler. Ufuk çizgisi, çizerin nesne ve figürlere olan bakış yüksekliğini gösterir.

Resim 4.11 : Pissaro

Dış mekân çizimlerinde 3/1 oranı uygulandığında etkinin güçlendiği bilinir.

Resim 4.13: Dış mekân resmi yapılırken resmi çizen ile mekân arasında belirli bir uzaklık olmasının gerekliliği

Dış mekân resmi yapılırken, resmi çizen ile mekân arasında belirli bir uzaklık olmalıdır. Yüzey üzerindeki figürlerin birbirleriyle olan ilişkisini (ön-arka, yakın-uzak) ışık ve gölge belirler.

4.3. Kompozisyon Kurgusu

Kompozisyon, özü itibariyle geometrik bir düzendir. Resim yüzeyi sınırları içine alınan her şey kapladığı alan itibariyle geometriktir. Amaca göre açık ve kapalı kompozisyonun yanında serbest-dağınık kompozisyon kullanılabilir. Hareket, kompozisyon içindeki öğelerin düzeni ile sağlanır. Kullanılan öğeler kompozisyonu o yöne çeker. Kompozisyonda kullanılan figür ve nesnelere yaratılmak istenen etkiye göre nasıl kullanıldığına bağlı olarak farklı kompozisyon düzenleri sağlanabilir. Kullanılan nesnelere arasındaki ilişkiyi (önde-arkada, yakın-uzak) ışık-gölge sağlar.

Resim 4.15: Ön plandaki figür ve nesnelere kadar arka planda yer alan öğelerin de kompozisyonun uyumunu ve konunun çekiciliğini etkilemesi

Resim 4.12: Rembrandt

Resim düzleminin sağ alt kenardaki küçük ışıklı alan ve yarı karanlık içindeki figüre karşılık, sol üst kenardaki büyük ışıklı alan ile belirginleşen diğer figür. Her iki figür arasında kıvrılarak yükselen eğik çizgi formundaki merdiven. Resmin ilgi merkezleri alışılmamış bir kurgu içinde sunuluyor.

4.4. Örnek Çizimler

Resim 4.18: Figür üzerinde hacim etkisi yaratabilmek için ışık gölge çalışılmasının gerekliliği

Resim 4.20: Picasso

Resim 4.21: Raffael (1483-1520)

Figür üzerinde aynı kalınlıkta çizgilerin kullanıldığı birinci resim sadece lekesele değerlerin kullanıldığı ikinci resim. Işık-gölge kullanmadan çizgi ve leke değerleriyle istediğini ifade etmek ancak resmin ifade araçlarını iyi tanıyan ressamın işi olabilir.

Resim 4.22: Figürün bakış yönünde daha fazla alan bırakılmasının gerekliliği

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Araç ve gereçleri hazırlayınız.	➤ Nesne, hayvan ve insan figürünü çalışırken sanat eserlerini inceleyiniz.
➤ Nesne, hayvan ve insan figürünü mekâna uyumlu ölçülerde geometrik olarak çiziniz.	➤ Nesne, hayvan ve insan figürünü geometrik form olarak görme alışkanlığı kazanmak için çizimler yapınız.
➤ Perspektif kurallarına göre mekân tasarımı yapınız.	➤ Tek ve iki kaçma noktalı perspektif kuralına göre çizimler yapınız.
➤ Düşündüğünüz kompozisyonu çiziniz.	
➤ Çizimi ışığın geliş yönüne göre kara kalem ile hacimlendiriniz.	➤ Işık-gölgenin nasıl kullanılacağı konusunda sanat eserlerini inceleyiniz. ➤

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcükleri yazınız.

1. Yeri belirlenen ile nesnelere hacim etkisi veren derinlikleri çizilerek gösterilir.
2. İç mekân resmi göre yapılmalıdır
3. Figürler ve nesnelere uygun boyutlarda yerleştirilmelidir.
4. Işığın yönü ve şiddeti göre kullanılmalıdır.
5. çizimi farklı ortamların ve doğanın tanınmasını sağlar.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise “Modül Değerlendirme”ye geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

- Modül sonunda kazandığınız yeterliliği aşağıdaki uygulamayı yaparak değerlendiriniz.
- İnsan ve hayvan figürlerinin bulunduğu bir iç mekân imgesel tasarımı yapınız.
- Yaptığımız çalışmaları aşağıdaki kriterlere göre değerlendiriniz.
 - Nesnel doğruluğu sağlamak için geometrik formlara ve perspektif kurallarına uygunluk.
 - Nesnelerin birbiri ile oran orantı ilişkisi doğruluğu.
 - Çalışmaların kompozisyon kurallarına uygunluğu.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt ettiğiniz sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrarlayınız. Cevaplarınızın tümü doğru ise bir sonraki modüle geçmek için öğretmeninize başvurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	Orantı
2	Ölçü biriminin
3	Işık-gölge
4	Van Gogh
5	İngesel resim

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	anatomik yapıları
2	hızlı hareket ettikleri için
3	geometrik form
4	detaylarda
5	tüm özellikler

ÖĞRENME FAALİYETİ-3'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	bol giysilerden
2	figürü parçalara ayırarak
3	Nesnenin aynı kısmı
4	ton farkları
5	bir tarafa yığılmasıyla

ÖĞRENME FAALİYETİ-4'ÜN CEVAP ANAHTARI

1	kaçma noktası
2	perspektif kurallarına
3	mekân ölçülerine
4	yaratılmak istenen etkiye
5	Dış mekân

KAYNAKÇA

- Bilmeniz Gereken 50 Tablo, Dođan Burda Dergi Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- GOGH Van, Radikal, Boyut Yayın Gurubu, İstanbul, 2008.
- TURANİ Adnan, Sanat Terimleri Sözlüğü, Toplum Yayınevi, Ankara, 1980
- BROMMER F. Gerald, Exploring Drowing, Massachusetts
- PARRAMON M. Jose, İnsan Figürü Çizimi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1996.
- PEKMEZCİ Hasan, Desen Çalışmaları, Milsan Basım, İstanbul, 2009.
- ÇAĞLARCA Sadettin, Perspektif Resim ve Gölge Çizimi, İnkılap Kitabevi
- LHOTE Andre, Sanatta Değişmeyen Plastik Deđerler, İmge Kitabevi, 2000.
- EDGÜ Ferit, Biçimler Renkler Sözcükler, Sel Yayıncılık, 2008.
- PEKMEZCİ Hasan, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Desen MEB Yayınları, Ankara, 2001.